ಅ.ನ.ಕೃ: ಚಿಂತನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಸ್ತುತತೆ

ಮಹೇಶ ಎಂ.ಕೆ.*

DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.21793987

ABSTRACT

ಸಾಹಿತ್ಯ ಚಳವಳಿಗಳು ಆಯಾ ಕಾಲದ ವಿಭಿನ್ನ ಮನಸ್ಥಿತಿಗಳು, ಆಲೋಚನೆಗಳು ಮತ್ತು ವಿಭಿನ್ನ ಉದ್ದೇಶಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಬಾಹ್ಯರೇಖೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಶ್ರೀಮಂತ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಸಮಕಾಲೀನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅದರ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯ ಚಳವಳಿಯ ನೇತೃತ್ವ ವಹಿಸಿದ್ದವರಲ್ಲಿ ಅ.ನ.ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಅಗ್ರಗಣ್ಯರು. ತಮ್ಮ ಬರವಣಿಗೆಯ ಮೂಲಕ ನಾಡು–ನುಡಿ, ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಸಮಸ್ಯೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಗೀತ, ಗಡಿ ಸಮಸ್ಯೆ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು, ಕನ್ನಡ ಚಲನಚಿತ್ರಗಳ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಮೂಲಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದರು. ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಉಳಿವಿಗಾಗಿ ಹೋರಾಡುವ ಮೂಲಕ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಏಕೀಕರಣ ಮತ್ತು ಉನ್ನತಿಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನು ಮುಡಿಪಾಗಿಟ್ಟವರು ಅ.ನ.ಕೃ.

ಅ.ನ.ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಅವರು ದೇಶಾದ್ಯಂತ ಸಂಚರಿಸಿದರು ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಿರಿಮೆಯ ಪ್ರವಚನ ಮಾಡಿದರು. ಲೇಖಕರ ಜೀವನ, ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕುರಿತು ಈಗಾಗಲೇ ಅನೇಕ ಲೇಖನಗಳು, ಪುಸ್ತಕಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನಾ ಪ್ರಬಂಧಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಒಂದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿವೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅ.ನ.ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಅವರ ಚಿಂತನಾ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನೋಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ವಿಮರ್ಶಕರು ಅವರನ್ನು ಕೇವಲ ಕಾದಂಬರಿಕಾರರಾಗಿ ನೋಡಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಅವರ ಚಿಂತನ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವ ಮೂಲಕ ಅವರ ಸೃಜನೇತರ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಓದುಗ ವಲಯಕ್ಕೆ ತಿಳಿಸಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಇದೆ.

* **ಡಾ. ಮಹೇಶ ಎಂ.ಕೆ.,** ಸಹ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ, ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು, ಉದಯಪುರ, ಹಾಸನ.

KEYWORDS: ಕನ್ನಡ ನಾಡು ನುಡಿ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಗೀತ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು.

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ:

ಭಾಷೆಯ ಲಿಖಿತ ರೂಪವನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯವು ಜನ ಜೀವನದ ಕನ್ನಡಿ ಗತಿಬಿಂಬ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಬಿಂಬವಾಗಿದೆ. ಸೃಜನಶೀಲ ಮತ್ತು ಸೃಜನೇತರ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉದ್ದೇಶ ಸಮಕಾಲೀನ ಸಂದರ್ಭದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ ಮತ್ತು ತರ್ಕಬದ್ಧ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವುದು. ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬಹಳ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಆಶಯವೆಂದರೆ ಆರೋಗ್ಯಕರ, ಉತ್ತಮ ಸಮಾಜದ ನಿರ್ಮಾಣ. ಸಾಹಿತ್ಯವು ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಎಚ್ಚರವಾಗಿ ಮತ್ತು ಚಿಂತಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯವು ಯಾವಾಗಲೂ ಸಮಾಜದೊಂದಿಗೆ ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ಮೂಲಕ ಹೊಸ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ತುಂಬುವ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ಜೀವನವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವ ಮೂಲಕ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಜನರಿಗೆ ಶಕ್ತಿ ತುಂಬುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅನಕ್ಷರತೆ, ಮಹಿಳೆಯರ ಶೋಷಣೆ, ಬಡತನ, ಮೂಢನಂಬಿಕೆ, ಮೇಲ್ಜಾತಿಗಳಿಂದ ಕೆಳಜಾತಿಗಳ ಶೋಷಣೆ, ಹಸಿವು ಮುಂತಾದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸುವ ಮತ್ತು ಪರಿಹರಿಸುವ ಶಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯವೂ ಒಂದು.

ಅ.ನ.ಕೃ; ಚಿಂತನ ಸಾಹಿತ್ಯ

ಅ.ನ.ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಅವರು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಓದಲು ಕಾದಂಬರಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರದ ಮೂಲಕ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನು ತಲುಪಲು ಸಾಧ್ಯ ಎಂದು ಅವರು ಭಾವಿಸಿದ್ದರು. ಅವರು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಓದುಗರ ವರ್ಗವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ್ದರು. ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಭಾಗವಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಬೇಕು ಎಂಬುದು ಅವರ ನಿಲುವಾಗಿತ್ತು. ಅ.ನ.ಕೃ ಅವರು ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಮೂಲಕ ಜನರ ಬದುಕನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದರು. ಮಾನವನ ಆತ್ಮದ ಶುದ್ಧತೆ ಮತ್ತು ಚಿಂತನೆಗೆ ಒರೆ ಹಚ್ಚುವುದು ಕಾದಂಬರಿಕಾರನ ನೈತಿಕ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಅವರು ಕಾದಂಬರಿ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಹೇಗೆ ನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನೋಡುವ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಲಾಗಿದೆ. ಅ.ನ.ಕೃ ಅವರು ಆ ಕಾಲದ ಚಿಂತಕರು ಹೌದು, ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು ಹೌದು. ಅವರು ಜೀವನ ಮತ್ತು ಬರಹಗಳ ನಡುವೆ ಶುದ್ಧ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಮೂಲಕ ಆ ಕಾಲದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಿದರು. ಈ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಆಲೋಚನೆ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯವು ಭಿನ್ನವಾಗಿವೆ.

ಅ.ನ.ಕೃ ಅವರ ಜೀವಿತಾವಧಿಯು ಅನೇಕ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳು ಮತ್ತು

ಐತಿಹಾಸಿಕ ಘಟನೆಗಳಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗುವ ಅವಧಿಯಾಗಿದೆ. ಅವರು ಹೇಳುವಂತೆ, “ನನ್ನ ಆರು ದಶಕಗಳ ಜೀವನವು ದೇಶದ ಪ್ರಮುಖ ಕಾಲಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಭಾರತದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟ, ಕನ್ನಡ ಚೇತನ ವಿಕಾಸ, ಭಾರತದ ವಿಮೋಚನೆ, ಕನ್ನಡ ರಾಜ್ಯೋದಯಗಳು ಈ ಅವಧಿಯ ಘಟನೆಗಳು.”[1] (ಮುನ್ನುಡಿ ಬರಹಗಾರರ ಬದುಕು, ವಿಶ್ವಭಾರತಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮಡಗಾವ್–1971). ಈ ಎಲ್ಲಾ ಘಟನೆಗಳು ಬೆಳೆದು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ರೂಪಿಸಿದವು. ಹಳೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವ, ರೂಢಿಗಳನ್ನು ಮೀರುವ ಮತ್ತು ಹೊಸ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ತೀವ್ರ ಸ್ವಾಭಿಮಾನ ಎಲ್ಲವೂ ಅವರನ್ನು ಚಿಂತಕರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿತು. ಕನ್ನಡ ನಾಡು–ನುಡಿ, ಕಲೆ–ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಚಳವಳಿಗಳು, ರಂಗಭೂಮಿ, ಚಿಂತನೆ–ವಿಮರ್ಶೆ, ಲೈಂಗಿಕತೆ, ಧರ್ಮ, ಪ್ರಗತಿಪರ ಆಲೋಚನೆಗಳು ಮತ್ತು ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮದ ಬಗ್ಗೆ ಗಂಭೀರವಾದ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಲೇಖಕರು ಜೀವನ ಮತ್ತು ಬರಹಗಳ ನಡುವೆ ಶುದ್ಧ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಜನಪ್ರಿಯವಾಗುತ್ತಿರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅ.ನ.ಕೃ ಸಮಾಜದ ಜ್ವಲಂತ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಮೇಲೆ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚಿಸಿದರು.

ಅ.ನ.ಕೃ ಅವರ ಚಿಂತನಾ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಭಾವುಕತೆ ಇಲ್ಲ, ವೈಭವೀಕರಣವಿಲ್ಲ ಆದರೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬಗ್ಗೆ ವಿರೋಧವಿದೆ. ಆ ಕಾಲದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಅವರು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಿದ ರೀತಿ ಇಂದಿಗೂ ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗಿದೆ. ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕವಾಗಿ ಶೋಷಣೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಧ್ವನಿ ಎತ್ತುವುದು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕರ್ತವ್ಯ ಎಂಬ ಅರಿವು ಅವರಲ್ಲಿತ್ತು. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ರೂಪಿಸಿದ ಪ್ರಮುಖ ಲೇಖಕರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು. ಅವರ ಸಾಧನೆಗಳು ಬಹುಮುಖಿಯಾಗಿವೆ. ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಗೀತ, ಶಿಲ್ಪಕಲೆ, ರಂಗಭೂಮಿ, ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ ಮತ್ತು ಚಳವಳಿಯಂತಹ ಹಲವಾರು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಆಸಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿಯ ಆಸಕ್ತಿ ಹೊಂದಿದ್ದ ಅ.ನ.ಕೃ ಅಪಾರವಾದ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದರು. ಅವರ ಒಟ್ಟಾರೆ ಸಾಧನೆ ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಎಲ್ಲ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬೆಳೆಸುವುದು ಅ.ನ.ಕೃ ಅವರ ಹಂಬಲವಾಗಿತ್ತು. ಸಾಹಿತ್ಯವು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡಬೇಕು, ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸಬೇಕು, ಜನರೊಂದಿಗೆ ನಿಕಟ ಸಂಪರ್ಕದಲ್ಲಿರಬೇಕು ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡಬೇಕು. ವಿಚಾರಶುದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಭಾವಶುದ್ಧಿ ಲೇಖಕರ ನೈತಿಕ ಜವಾಬ್ದಾರಿ. ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬಹುಮುಖಿ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅವರು ಯಾವಾಗಲೂ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಆಲೋಚನೆಗಳೇ ಅವರ ಸೃಜನಶೀಲ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ರೂಪಿಸಿದವು. ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಮುಖ ಬರಹಗಾರರಾಗಿ, ಅವರು ಸಮಾಜವಾದ, ಸಮಾನತೆ, ಉದಾರವಾದ, ವಾಸ್ತವಿಕತೆ, ಮಾನವತಾವಾದ ಮುಂತಾದ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಸೃಜಿಸಿದರು.

ಸಾಹಿತ್ಯವು ಮನರಂಜನೆಗಾಗಿ ಅಲ್ಲ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಗಾಗಿ ಎಂಬ ಮನೋಭಾವದಿಂದ ಅವರು ಸಮಕಾಲೀನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ಜೀವನವನ್ನು ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ನೋಡಿದರು. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಸಂಕೋಲೆಗಳನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ವಾಸ್ತವಿಕತೆಯನ್ನು ಅನಾವರಣ ಮಾಡಿದರು.

"ಪ್ರಗತಿಪರ ಚಳವಳಿಯ ನಾಯಕರಾಗಿ ಅ.ನ.ಕೃ ಅವರಂತೆ ಬರೆಯಬಲ್ಲ ಬರಹಗಾರರ ತಂಡವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದರು. ಸಮಕಾಲೀನ ಸಮಾಜದ ನೈಜತೆಗಳನ್ನು, ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಶೋಷಣೆಗಳನ್ನು ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸಿದ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಚರ್ಚೆಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿದ ಸಾಹಿತಿಯೆಂದರೆ ಅದು ಅ.ನ.ಕೃ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಕಲೆ–ಸಂಸ್ಕೃತಿ–ಸಂಪ್ರದಾಯ; ಕನ್ನಡನಾಡು–ನುಡಿ ಇಂತಹ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದ್ದಾರೆ."[2] (ಅಮರಚೇತನ ಸಂಪಾದಕ: ಶಾ.ಮಂ.ಕೃಷ್ಣರಾಯ ಪುಟ ಸಂಖ್ಯೆ–03). ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಅನೇಕ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳು ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಅದರ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮೂಲವಾಗಿ ಹೊಂದಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಚಿಂತನಾ ಪ್ರಪಂಚವು ಚಿಂತನೆ ಮತ್ತು ಆಲೋಚನೆಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಓದುಗರನ್ನು ವಿರೂಪಗೊಳಿಸಲು ಬೇಕಾದ ತಂತ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ ಎಂಬ ಆರೋಪಗಳಿವೆ, ಅವರು ತಮ್ಮ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸುವವರೆಗೂ ಮುಚ್ಚಲು ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯ ಮಾತುಗಳಿವೆ. "ನಿರ್ಲಕ್ಷಿತ ಪ್ರತಿಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಅ.ನ.ಕೃ ಒಬ್ಬರು. ಕಾದಂಬರಿಕಾರರಾಗಿ, ಅ.ನ.ಕೃ ಕೆಲವು ಮಿತಿಗಳು. ಕನ್ನಡ ವಿಮರ್ಶೆಯು ಅವರನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಕಾರ ಎಂದು ಮಾತ್ರ ಪರಿಗಣಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಅವರ ಮಿತಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿತು ಮತ್ತು ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ನೀಡಿದ ಅವರ ಕೊಡುಗೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸಿತು. ಅ.ನ. ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಹಲವು ಮುಖಗಳಿವೆ. ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಲು ಹಲವು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಸಾಧನೆ ಮತ್ತು ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡಾಗ ಅ.ನ.ಕೃ ಬಹಳ ವಿಶೇಷ ಮತ್ತು ಪ್ರಮುಖ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಅ.ನ.ಕೃ.ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ರೂಪಿಸಿದ ಪ್ರಮುಖ ಶಿಲ್ಪಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು."[3] (ಅ.ನ.ಕೃ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿ – ನರಹಳ್ಳಿ ಬಾಲಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ, ಅಂಕಿತಾ ಪ್ರಕಾಶನ – ಪುಟ–108). ಆ ಸಮಯದಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಕನ್ನಡ ಚಿಂತಕರು ಮತ್ತು ವಿಮರ್ಶಕರು ಇಂತಹ ವಿಚಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆಯೇ ಸುತ್ತುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಆಲೋಚನೆ ಪ್ರಾಚೀನ ಎಂಬ ತಪ್ಪು ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ, ನಾವೀನ್ಯತೆಯ ಮಧ್ಯೆ ಬದುಕುವುದು ಜೀವನ ಧರ್ಮ ಎಂದು ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಬೇಕು, ಪರಂಪರೆಯು

ನಿಂತ ನೀರಾಗಬಾರದು ಮತ್ತು ನಾವೀನ್ಯತೆಯ ಸವಾಲನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕು. ಸಾಹಿತ್ಯವು ಮಾನವ ಕೇಂದ್ರಿತವಾಗಿರುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ತಳಮಟ್ಟ, ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಪ್ರಕೃತಿ, ಧರ್ಮದ ಜೊತೆಗೆ ಜೀವಪರ ಸಂವೇದನೆಯನ್ನೂ ಹೊಂದಿರಬೇಕು. ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಜೀವನದ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಅ.ನ.ಕೃ ಅವರ ಕೃತಿಗಳ ಮೂಲಕ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ.

ಚಿಂತನಾ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಸಮಾಜವನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ನೆಲೆಗಳಿಂದ ನೋಡುವುದು ಮತ್ತು ಅರ್ಥೈಸುವುದು. ಇದು ವಿಶಾಲವಾದ ನೈಜ ಪ್ರಪಂಚವಾಗಿದೆ. ವಾಸ್ತವಿಕತೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರವೇ ಚಿಂತನಶೀಲ ಸಾಹಿತ್ಯವಾಗಿದೆ. ನಾಲ್ಕು ಗೋಡೆಗಳ ನಡುವೆ ಕುಳಿತು ಕಲ್ಪನೆಯ ಆದರ್ಶ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವುದು ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜಕವಾಗಿದೆ. ಬರಹಗಾರ ಜನರ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಬೇಕು, ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಸಮಾಜದ ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು, ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಸಂಶೋಧನೆಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕು. ಅವರು ಸಮಾಜದ ಧ್ವನಿಯಾಗಬೇಕು. ಅಂತಹ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಬೇಕು. ಉನ್ನತ ಮನಸ್ಸಿನ ಆಲೋಚನೆ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಬರಬೇಕು. ಅಂತಹ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಧ್ಯಯನದ ಮೂಲಕ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವ ಮೂಲಕ ಉತ್ತಮ ಸಮಾಜವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯುವ ಕೆಲಸ ಸಾಧ್ಯ.

ಜಿ.ಎಸ್.ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪ ಹೇಳುವಂತೆ, "ಹಿಂದಿನ ಹೆಜ್ಜೆಯ ಗುರುತುಗಳನ್ನು ಅರಿಯದೆ ಮುಂದಣ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನು ಇಡಬಾರದು"[4] (ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ವೇಶ್ಯಾ ಜೀವನಾ, ಡಾ. ಶ್ರೀಪತಿ.ಕೆ. ಹಲಗುಂದ, ಪುಟ ಸಂಖ್ಯೆ.–9) ವರ್ತಮಾನದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಚಿಂತಿಸುವಾಗ ಭವಿಷ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಚಿಸಬೇಕು. ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಆಲೋಚನೆಗಳು ಇವೆ. ಆದರೆ ಅ.ನ.ಕೃ ಅವರ ಚಿಂತನಾ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿನ ವಿಭಿನ್ನ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ವರ್ತಮಾನದಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಮರುಪರಿಶೀಲಿಸಿದಾಗ ಹೊಸ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಅ.ನ.ಕೃ ಅವರ ಆಲೋಚನೆಗಳು ಜೀವನದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆಲೋಚನೆಯು ಒಂದು ಅಥವಾ ಇನ್ನೊಂದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಮತ್ತು ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ. ಅವರ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಆಲೋಚನೆಗಳು ಚಿಂತನಾ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ, ಇನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿದೆ.

ಅ.ನ. ಕೃಷ್ಣರಾವ್ 'ಕನ್ನಡ ಚಳವಳಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಮೇಲಿನ ಪ್ರೀತಿ ಜಾಗೃತವಾದುದಲ್ಲ. ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ಅವರಿಗೆ ನಾಡಿನ ಬಗ್ಗೆ ಅಪಾರ ಪ್ರೀತಿ ಮತ್ತು ಕಾಳಜಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ವಿದ್ವಾಂಸರಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತನಾಗಿದ್ದರು, ಅದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಅವನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿರಬೇಕು.

“ಪ್ರೌಢ ಶಾಲಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ, ಕನ್ನಡ ಚಳುವಳಿಯ ಹೋರಾಟಗಾರರಾದ ಅಲೂರು ವೆಂಕಟರಾಯ ಮತ್ತು ಮುದವೀಡು ಕೃಷ್ಣರಾಯರಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾಗಿದ್ದರು. ಪಂಡಿತ್ ತಾರಾನಾಥ್ ಅವರ ವಿಚಾರಗಳ ಮೂಲಕ ಅವರು ತಮ್ಮ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ರೂಪಿಸಿದರು. ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಮೇಲೆ ತಾರಾನಾಥರ ನಿಯಂತ್ರಣ, ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿ ಚಿಂತನೆಗಳಿಂದ ಅ.ನ.ಕೃ ತುಂಬಾ ಪ್ರಭಾವಿತರಾದರು. ಅವರ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ನಾನು ಮಾತನಾಡಬಲ್ಲೆ, ನನಗೆ ಶಕ್ತಿ ಇದೆ ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮುದವೀಡು ಕೃಷ್ಣರಾಯ, ಕಡಪ ರಾಘವೇಂದ್ರರಾಯ, ತಾರಾನಾಥ್ ಮುಂತಾದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ನಾಯಕರು ಕನ್ನಡ ಶಾಲೆಗೆ ಬಂದು ಭಾಷಣ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅ.ನ.ಕೃ ಇಂತಹ ದಿಗ್ಗಜರಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ಕನ್ನಡದ ಬಗ್ಗೆ ಉತ್ಕಟ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು.”[5] (ರಸಚೇತನ, ಪುಟ ಸಂಖ್ಯೆ–222).

1960 ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಚಿತ್ರರಂಗವು ಶೈಶವಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ, ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಒಂದೋ ಎರಡೋ ಸಿನಿಮಾಗಳು ಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ಕನ್ನಡ ಚಿತ್ರ ಮಾಡಲು ನಿರ್ಮಾಪಕರು ಕೊಯಮತ್ತೂರು, ಮದ್ರಾಸ್ ಮತ್ತು ಮುಂಬೈಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಅನೇಕ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಚಲನಚಿತ್ರ ನಿರ್ಮಾಪಕರಿಗೆ ಚಿತ್ರಮಂದಿರಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಚಲನಚಿತ್ರಗಳಿಗೆ ಮೊದಲ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು, ನಂತರ ತೆಲುಗು ಮತ್ತು ತಮಿಳು ಚಲನಚಿತ್ರಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕನ್ನಡ ಚಲನಚಿತ್ರಗಳಿಗೆ ಚಿತ್ರಮಂದಿರಗಳೇ ಸಿಗದ ಕಾಲಘಟ್ಟವದು. ಕನ್ನಡ ಚಲನಚಿತ್ರಗಳಿಗೆ ಯಾವುದೇ ವಿತರಕರು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಲು ಅವಕಾಶವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂತಹ ಸಂದಿಗ್ಧತೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಚಿತ್ರರಂಗದ ಉಳಿವಿಗಾಗಿ ಅ.ನ.ಕೃ ಹೋರಾಟ ಮಾಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಕನ್ನಡ ಚಲನಚಿತ್ರಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಸಿಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು.

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಕಾಯಕ ಆಧಾರಿತ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ, ಲಿಂಗರಹಿತ, ವರ್ಗರಹಿತ, ಜಾತಿರಹಿತ, ಸಮಾನ ಸಮಾಜವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವ ಭರವಸೆಯೊಂದಿಗೆ, ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಲಕ್ಷಿತ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರವು ತುಳಿತಕ್ಕೊಳಗಾದವರ ಧ್ವನಿಯಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡಿತು. ಈಶ್ವರ ದೇವರು, ಶರಣ ಅವನ ಭಕ್ತ. ಶಿವನನ್ನು ಮತ್ತು ಶರಣನನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಬೇರೆ ಯಾರನ್ನೂ ಹೊಗಳದಂತೆ ನಿರ್ಬಂಧ ಹೇರಿದವರು ವಚನಕಾರರು. ವೀರಶೈವ ಸಾಹಿತ್ಯದ ತತ್ವವೆಂದರೆ ಒಬ್ಬರ ಜೀವನವನ್ನು ಉನ್ನತ ಗುರಿಗೆ ಮೀಸಲಿಡಬೇಕು ಮತ್ತು ಜೀವನವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸಬೇಕು ಎಂಬ ಆಶಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದವರು ಅ.ನ.ಕೃ.

ಸಮಾರೋಪ:

ಅ.ನ.ಕೃ ಅವರ ಚಿಂತನ–ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ನೆಲೆಗಳಿಂದ

ಮರು–ಓದಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡ ನಾಡು–ನುಡಿ, ಕಾಮದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ, ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪದ ಕಲ್ಪನೆಗಳು, ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಚಾರಗಳು ವಾಸ್ತವಿಕತೆ ಮತ್ತು ತಾಜಾತನವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿವೆ ಎಂದು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಅ.ನ.ಕೃ. ಅವರು ತಮ್ಮ ಸೃಜನೇತರ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬಹುಮುಖಿ ಆಲೋಚನೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ನೀಡಿದರು. ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಚಳವಳಿಯ ನಾಯಕರಾಗಿ ಮತ್ತು ಲೇಖಕರಾಗಿ, ಅವರು ವಿಭಿನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳಿಂದ ಚಿಂತನೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿದರು. ನವೋದಯ ಬರಹಗಾರರು ತಮ್ಮ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನೈತಿಕತೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡರೆ, ಪ್ರಗತಿಪರ ಬರಹಗಾರರು ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ವಾಸ್ತವಿಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರದ ಲೇಖಕರು ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಮಾಜದ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ವರ್ಗದ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ, ಶೋಷಣೆಯ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ಚಿತ್ರಿಸುವ ಮೂಲಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಮರುಸೃಷ್ಟಿಸಿದರು. ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೂಲಕ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವ ಮೂಲಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದರು. ಅ.ನ.ಕೃ. ಪ್ರಗತಿಪರ ಚಳವಳಿಯ ನಾಯಕರಾಗಿದ್ದವರು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊಸ ರೂಪ ನೀಡಿದರು. ಸೃಜನಶೀಲ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸಿದಂತೆಯೇ ಸೃಜನೇತರ ಸಾಹಿತ್ಯವೂ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸಿದೆ ಎಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ.

ಅಡಿ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು:

1. ಕೃಷ್ಣರಾಯ ಶಾ.ಮಂ., (2008), ಅಮರಚೇತನ, ಬೆಂಗಳೂರು: ಸಾಗರ ಪ್ರಕಾಶನ, ಪು. 10
2. ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಅ.ನ., (1971), ಮುನ್ನುಡಿ ಬರಹಗಾರನ ಬದುಕು, ಮಡ್‌ಗಾವ್: ವಿಶ್ವಭಾರತಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಪು.ಸಂ. 2
3. ನರಹಳ್ಳಿ ಬಾಲಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ, (2006), ಅ.ನ.ಕೃ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಬೆಂಗಳೂರು: ಅಂಕಿತ ಪುಸ್ತಕ, ಪು.ಸಂ. 108
4. ಶ್ರೀಪತಿ. ಕೆ., (2008), ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ವೇಶ್ಯಾ ಜೀವನ, ಬೆಂಗಳೂರು: ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ಪು.ಸಂ. 9
5. ಕೃಷ್ಣರಾಯ ಶಾ.ಮಂ., (1970), ರಸಚೇತನ, ಬೆಂಗಳೂರು: ಹೇಮಂತ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಪು.ಸಂ. 222

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು:

1. ಅಮೂರ ಜಿ.ಎಸ್., (1983), ಅ.ನ. ಕೃಷ್ಣರಾಯ, ನವದೆಹಲಿ: ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ.
2. ಅನಂತಸ್ವಾಮಿ ಬಿ.ಕೆ., (2002), ಅ.ನ.ಕೃ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಚಳುವಳಿ, ಹಂಪಿ: ಪ್ರಸಾರಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ.
3. ಕೃಷ್ಣರಾಯ ಶಾ.ಮಂ., (1970), ರಸಚೇತನ, ಬೆಂಗಳೂರು: ಹೇಮಂತ ಸಾಹಿತ್ಯ.
4. ಕೃಷ್ಣರಾಯ ಶಾ.ಮಂ., (2008), ಅಮರಚೇತನ, ಬೆಂಗಳೂರು: ಸಾಗರ ಪ್ರಕಾಶನ.
5. ನರಹಳ್ಳಿ ಬಾಲಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ, (2006), ಅ.ನ.ಕೃ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಬೆಂಗಳೂರು: ಅಂಕಿತ ಪುಸ್ತಕ.